

УДК 316.346.32-053.6

В. В. Омельченко

Харківський національний університет радіоелектроніки,
к. соц. н., доцент кафедри філософії

АДАПТАЦІЯ ДО УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ЖИТТЯ ТА СТАН ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСТВА

У даній статті авторка спирається на концепцію, згідно якої адаптація є складноструктурованою системою, що містить низку підсистем. У статті здійснюється аналіз емпіричних даних дослідження (опитані студенти Харківського національного університету радіоелектроніки (n=874, 2013/2014 навч. р.) насамперед щодо середовищної, діяльнісної та соціальної підсистем адаптації студентства до університетського життя, а також щодо оцінок стану та ставлення студентства до власного здоров'я.

Ключові слова: адаптація, адаптація як складноструктурована система, здоров'я.

В. В. Омельченко

АДАПТАЦИЯ К УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ЖИЗНИ И СОСТОЯНИЕ ЗДОРОВЬЯ СТУДЕНЧЕСТВА

В данной статье автор опирается на концепцию, согласно которой адаптация является сложноструктурированной системой, которая состоит из ряда подсистем. В статье анализируются данные эмпирического социологического исследования (были опрошены студенты Харьковского национального университета радиоэлектроники (n=874, 2013/2014 уч. г.), касающиеся таких подсистем адаптации студенчества к университетской жизни, как адаптация к внешне-предметной среде, адаптация к деятельности и социальная адаптация. Также анализируются данные относительно оценок студенчеством состояния своего здоровья и отношения к нему.

Ключевые слова: адаптация, адаптация как сложно структурированная система, здоровье.

V. Omelchenko

ADAPTATION TO THE UNIVERSITY LIFE AND THE STATE OF STUDENT'S HEALTH

This paper is based on a concept, according to which adaptation is a hard-organized system that includes a number of subsystems. In article the analysis of empirical data of the study (students of KhNURE were interviewed (n=874, 2013/2014 academic year), primarily on environmental, social and activity-subsystems of students' adaptation to university life, as well as assessments and treatment of students of their health.

Key words: adaptation, adaptation as a hard-organized system, health.

Набуття статусу студента супроводжується багатоаспектним та складним процесом адаптації людини до нових зовнішньо-предметних умов існування, способу життя, видів діяльності, соціокультурного середовища, системи цінностей, вимог та обов'язків, норм та правил. Процес адаптації виявляється серйозним випробуванням для адаптаційних резервів і здоров'я людини. Від його успішності залежить, чи дійсно людина зможе поповнити лави студентської, а у перспективі й професійної спільноти.

Вивчення широкого спектру проблем, пов'язаних з адаптацією студентів і студенток до навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ), яке на сьогодні

здійснюється у соціології, психології, педагогіці тощо, не гарантує від існування певних протиріч та прогалин у науковому знанні щодо цієї проблематики.

Тому *актуальними* є розвідки стосовно стану здоров'я студентства та їхньої здатності активно пристосовуватися до різноманітних складників університетського життя, освоювати нове середовище, нові умови життя та види діяльності, налагоджувати комунікацію, вибудовувати конструктивні стосунки з колегами по навчанню, викладачами, представниками адміністрації навчального закладу, представниками самоврядування тощо.

Метою даної статті є аналіз специфіки адаптації та стану здоров'я університетського студентства з урахуванням такого соціально-демографічного показника, як статева приналежність адаптантів. Зазначена мета зумовлює постановку таких *завдань*: уточнити сутність понять «адаптація» та «здоров'я»; проаналізувати соціологічні дані¹, які відображають спільне та відмінне в оцінках студентами різної статі певних аспектів університетського життя, зокрема стосунків з учасниками навчально-виховного процесу, побутових умов, створених у навчальному закладі, у тому числі в гуртожитках; проаналізувати, чи мають студенти труднощі у виконанні певних видів навчальної діяльності, та чи мають ці труднощі більше або менше поширення серед студентів тієї чи іншої статі; проаналізувати, як студенти оцінюють свої настрої, стан свого здоров'я, ставлення до нього, та чи є скарги на певні розлади здоров'я більш-менш поширеними серед студенток чи студентів.

Для розуміння феномену адаптації важливо брати до уваги, що між людиною та середовищем у процесі взаємодії можуть складатися різні моделі відносин, зокрема: а) людина змінюється при незмінюваному середовищі (відрив від життєвих обставин); б) людина і середовище змінюються різноспрямовано (поглиблення суперечностей); в) людина не змінюється в середовищі, що змінюється (консерватизм); г) людина і середовище змінюються односпрямовано (синхронізація розвитку); д) людина і середовище не змінюються (стагнація) [1].

У даній статті адаптація розглядається як стан, що є «результатом взаємодії людини з відповідним середовищем. Взаємодія передбачає процес взаємовпливу, що приводить до зміни як людських якостей, так і самого об'єкту» [2], інакше кажучи, синхронно змінюється і людина, і середовище.

Серед дослідниць і дослідників даної проблематики певного авторитету набула концепція про адаптацію як складноструктуровану систему [3], до якої у найбільш узагальненому вигляді входить перелік таких компонентів (підсистем): енергетичний компонент (відображає ресурсні можливості організму, їх спроможність забезпечити функціонування основних систем організму в умовах підвищення енерговитрат); середовищний (відображає ставлення людини до тих зовнішньо-предметних умов, що її оточують); діяльнісний (відображає здатність людини виконувати дії, що складають зміст відповідної діяльності); соціальний (відображає входження людини у нове соціальне середовище); професійний (відображає ставлення студента до майбутньої

¹ Об'єктом дослідження «Адаптація до університетського життя та здоров'я студентів», посилання на дані якого буде містити стаття, стало студентство I, III та V курсів Харківського національного університету радіоелектроніки (n=874). Вибір об'єктом дослідження студенток і студентів саме I, III та V курсів пояснюється тим, що перший курс вважається однією з «критичних» точок у процесі адаптації, оскільки адаптація першокурсників пов'язана з подоланням труднощів входження в нове соціальне середовище. Третьому року навчання відповідає друга «критична» точка, пов'язана з професійним самовизначенням особистості. П'ятий рік навчання є логічним завершенням адаптації до навчання в університеті. Предметом зазначеного дослідження був обраний стан здоров'я студентства та різних підсистем адаптації (соціальної, середовищної, діяльнісної тощо) до умов, що створені в університеті. Польовий етап дослідження здійснений протягом 2013/2014 навч. р. Для збору первинної емпіричної інформації використовувався метод групового анкетування. Дослідження проведене за безпосередньої участі авторки.

професійної діяльності як особливої життєвої сфери і перспективи); індивідуально-особистісний (відображає той загальний результат адаптації, коли людина відчуває психологічний комфорт від життєвої ситуації).

У даній статі буде приділено увагу аналізу емпіричних даних насамперед щодо середовищного, діяльнісного та соціального компонентів адаптації студентства до університетського життя.

Аналізуючи діяльнісний компонент (підсистему) адаптації, важливо враховувати, що навчання в університеті передбачає у порівнянні з попереднім, шкільним етапом життя, освоєння нових або відносно нових видів діяльності, до яких у студентства формується певне ставлення. Саме тому респондентам і респонденткам були запропоновані запитання щодо можливого дискомфорту, який вони відчувають у зв'язку з виконанням різних видів навчальної діяльності. Виявилось, що ставлення до більшості видів діяльності студентками і студентами оцінюється майже однаково. Хоча слід визнати, що існують і відмінності. До прикладу, серед хлопців помітно більше тих, хто ніколи не відчуває дискомфорту через надвеликі обсяги домашніх завдань (42%), через дефіцит часу на підготовку до семінарів, практичних занять (37%); через необхідність публічних виступів під час занять (57%) (серед дівчат таких відповідно 29%, 25% та 47%). Разом з тим, серед дівчат вдвічі більше (24%), порівняно з хлопцями (12%) тих, хто переживає стрес, викликаний необхідністю складати іспити.

Вивчаючи соціальний компонент (підсистему) адаптації, необхідно брати до уваги, що навчання в університеті передбачає суттєве розширення кола спілкування і відносин з особами, що представляють різні соціальні групи: якщо у школі це були переважно однокласники та вчителі, то в університеті – однокурсники, студентство інших факультетів і навчальних закладів, представники студентських органів самоврядування, профспілок, викладачі та співробітники ВНЗ тощо. Опитування показало, що як респонденти, так і респондентки майже однаково оцінюють свої стосунки з різними суб'єктами університетського життя. За виключенням того, що серед дівчат удвічі більше (15%), чим серед хлопців (7%) тих, хто у тій чи іншій мірі незадоволений стосунками, які склалися з однокурсниками.

Середовищний компонент адаптації відображається у ставленні людини до зовнішньо-предметних умов, що її оточують.

Найочевиднішим проявом середовищного компонента адаптації студентства є їхнє ставлення до зовнішньо-предметних умов, які створені безпосередньо в університеті, в тому числі ставлення до оснащення лабораторій сучасним обладнанням; забезпеченості комп'ютерами та доступом до Інтернет; наявності та стану меблів в аудиторіях; санітарно-гігієнічних умов в приміщеннях університету; умов роботи в бібліотеці; умов для повноцінного дозвілля, занять спортом, харчування тощо. Дані опитування свідчать, що суттєвої різниці в оцінках зазначених складників університетського середовища студентками і студентами не спостерігається.

Разом з тим, для певної частини студентства важливим складником університетського життя є проживання у студентському гуртожитку. Для тих, хто приїхав навчатися з іншого населеного пункту і вимушений змінити місце проживання, гуртожиток виступає новим соціальним і зовнішньо-предметним середовищем, до якого необхідно адаптуватися.

Пристосування до гуртожитку як до нового соціального середовища, може бути несприятливим і супроводжуватися незадоволеністю колом побутового спілкування і стосунками, що вибудовуються. Аналіз даних з урахуванням такого показника як «стать», дозволяє стверджувати, наприклад, що серед студенток удвічі менше (13%), чим серед студентів (28%) тих, хто абсолютно задоволений стосунками з персоналом гуртожитку. Серед студенток вдвічі більше (33%), чим серед студентів-мешканців гуртожитку (16%) тих, хто незадоволений стосунками з сусідами по кімнаті. Також

серед дівчат помітно більше (39%) тих, хто у тій чи іншій мірі незадоволений стосунками з адміністрацією гуртожитку (серед хлопців 28%).

Відсоток студентства, задоволеного зовнішньо-предметними умовами та окремими аспектами організації побуту в гуртожитку, також різниться в залежності від статі опитаних. Так, до прикладу, такими санітарно-гігієнічними умовами життя в гуртожитку, як опалення, у тій чи іншій мірі задоволені 55% хлопців і тільки 42% дівчат; освітлення – 75% хлопців, але тільки 62% дівчат; загальним ремонтом будівлі гуртожитку – 41% хлопців та 30% дівчат (табл. 1).

Таблиця 1 – Розподіл відповідей на запитання щодо різних аспектів проживання студентства в гуртожитку (% до тих, хто відповів)

	Задоволений повністю		Радше задоволений		Радше незадоволений		Незадоволений повністю	
	Чол.	Жін.	Чол.	Жін.	Чол.	Жін.	Чол.	Жін.
Опаленням	28	10	27	31	25	22	19	34
Освітленням	33	20	42	43	17	23	7	13
Ремонтом будівлі	14	4	28	26	30	31	26	38
Санітарно-гігієнічним станом місць загального користування	10	4	22	18	36	26	30	51
Станом сантехніки у місцях загального користування	9	1	28	22	34	30	27	46
Умовами для навчання, занять	17	5	39	44	24	17	17	30
Умовами для повноцінного відпочинку, сну	29	8	31	36	23	30	16	23
Умовами для занять спортом	26	16	31	33	20	17	17	22
Умовами для приготування та зберігання їжі	20	9	36	33	30	31	14	25
Умовами для догляду за одягом	16	5	33	33	30	27	19	31

* Тут і надалі сума у рядку може бути меншою за 100%, оскільки дані подані без урахування позицій «важко сказати»

Важливим аспектом життєдіяльності будь-якої людини є особиста гігієна, яка передбачає турботу про тіло, гігієну одягу та взуття. Однією з зовнішніх передумов дотримання людиною особистої гігієни є наявність спеціально відведених місць та обладнання для проведення відповідних процедур. Аналіз даних стосовно задоволеності студенток і студентів, які мешкають у гуртожитках, санітарно-гігієнічним станом місць загального користування (туалети, ванні кімнати тощо) показав, що абсолютно незадоволені 51% дівчат і тільки 30% хлопців; станом сантехніки у ванних кімнатах та туалетах – 46% дівчат та 27% хлопців. Умовами для

догляду за одягом (наявність пральних машин, прасок, місць для сушіння білизни тощо) повністю задоволені 16% хлопців і втричі менше дівчат (5%) (табл. 1).

Ще один аспект – це харчування. І якщо умовами, що створені у навчальному закладі для харчування (кількістю буфетів, кафе, якістю харчування, його вартістю), повністю задоволено близько половини студентства незалежно від статі (44% хлопців і 44% дівчат), то ось в оцінці умов для приготування та зберігання їжі в гуртожитку серед дівчат виявилось більше вимогливих до цього аспекту, чим серед хлопців (повністю задоволених серед дівчат тільки 9%, у той час як хлопців – 20%) (табл. 1).

Провідним видом діяльності студентства є навчання, для успішної реалізації якого необхідні відповідні умови. З'ясувалося, що серед дівчат, що мешкають у гуртожитку, помітно більше (30%), чим серед хлопців (17%) тих, хто зовсім невдоволений умовами, що створені для цього (табл. 1).

Запорукою працездатності та нормального самопочуття будь-якої людини, основним і нічим незамінним видом відпочинку є сон. Постійне недосипання приховує небезпеку, пов'язану з виснаженням нервової системи, зниженням працездатності, погіршенням самопочуття, послабленням імунітету. Умови, що створені у гуртожитку для повноцінного відпочинку та сну, неоднаково оцінюються студентками і студентами. Так, даним аспектом своєї життєдіяльності у тій чи іншій мірі задоволені більше половини хлопців, що мешкають у гуртожитку (60%), і тільки 44% дівчат (при цьому абсолютно вдоволених умовами для відпочинку та сну – відповідно 29% та 8%) (табл. 1).

Зоною комфорту, де людина відчуває себе впевнено і захищено, є особистий (психологічний) простір. Він складається з різних компонентів. Це територія, на яку інші не мають права вторгтися без згоди господаря, це речі, що належать людині, місця, які вона вважає «своїми» (наприклад, улюблене крісло, певне місце за обіднім столом тощо), і відстань, на яку вона може підпустити до себе співрозмовника, не відчуваючи при цьому дискомфорту. Також це власне тіло людини, часовий режим (звички, планування, послідовність дій тощо), соціальні зв'язки (родичі, друзі), цінності, смаки. Вторгнення в особистий простір може ставати причиною розбіжностей, протиріч між людьми, викликати негативні реакції, аж до агресії. Дані дослідження засвідчили, що серед дівчат-мешканок гуртожитку більше таких, хто постійно (26%) або час від часу (56%) переживають дискомфорт через відсутність приватного простору. Серед хлопців таких 18% та 46% відповідно (табл. 1).

Брак спілкування з батьками – це ще одна проблема, з якою стикається студентство, що мешкає в гуртожитку. Постійно відчувають брак спілкування 3% хлопців, час від часу – 29%. Серед дівчат таких суттєво більше (відповідно 12% і 38%).

Здоров'я в статті трактується відповідно до визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я як «стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад» [4].

Отже, у наведеному визначенні знаходять відображення три види здоров'я – фізичне як природний стан організму, обумовлений нормальним функціонуванням усіх його органів і систем; психічне як стан душевного благополуччя, який характеризується рівнем і якістю мислення, розвитком уваги та пам'яті, станом емоційної та вольової сфери, що забезпечує адекватну до умов оточуючої дійсності регуляцію поведінки та діяльності; соціальне як рівень розвитку особистості, що визначає здатність людини контактувати, взаємодіяти з оточуючим середовищем, у тому числі з соціумом, дотримуватися здорового способу життя та демонструвати морально-етичні якості, що схвалюються суспільством. До числа основних критеріїв соціального здоров'я зазвичай відносять [5] адаптацію в референтних групах (наприклад, у студентській групі); оволодіння провідними видами діяльності

(наприклад, навчальною); оволодіння соціально схвальною поведінкою; вироблення індивідуального стилю поведінки; наявність самоконтролю та саморегуляції поведінки.

За результатами дослідження можна стверджувати, що і студентки, і студенти схоже оцінюють ставлення до власного здоров'я: приблизно однаковий відсоток як студентів, так і студенток, вважає, що добре піклується про своє здоров'я (відповідно 35% та 37%); на те, що піклується посередньо, вказують 47% хлопців та 53% дівчат; визнають, що піклуються погано, відповідно 9% та 5%.

Разом з тим, спостерігаються певні відмінності щодо оцінок стану власного здоров'я. Так, серед хлопців дещо більше тих, хто оцінює власне здоров'я як дуже добре (17%), серед дівчат таких тільки 7%.

Також впадає в око, що скарги на різноманітні порушення стану здоров'я неоднаково поширені серед студенток і студентів.

Таблиця 2 – Розподіл відповідей на запитання щодо скарг на здоров'я та емоційні стани (% до тих, хто відповів)

	Постійно		Інколи		Ніколи	
	Чол.	Жін.	Чол.	Жін.	Чол.	Жін.
Фізичне нездужання	4	6	52	72	40	17
Головний біль	5	13	60	73	33	13
Безсоння	9	10	39	49	49	38
Різкі коливання настрою	13	29	47	55	37	11
Дратівливість	11	19	56	59	31	18
Тривожність	8	16	48	55	41	26
Фізична втома, пов'язана з навчанням	11	23	59	59	28	14
Погіршення зору	12	25	29	27	53	40

Дані дослідження свідчать, що фізичне нездужання є більш поширеним серед респонденток: 6% постійно, 73% час від часу відчувають фізичне нездужання, і тільки 17% – ніколи. Серед респондентів 4% постійно, 52% час від часу відчувають фізичне нездужання, а 40% – ніколи.

Від головного болю теж частіше потерпають дівчата, ніж хлопці: постійно – відповідно 13% і 5%; інколи – 73% і 60%; ніколи – 13% і 33%.

Меншому відсотку респондентів, ніж респонденток, властиві різкі коливання настрою. Так, постійно переживають коливання настрою 13% студентів та 29% студенток. Похизуватися тим, що взагалі не схильні до коливань настрою, можуть 37% хлопців і тільки 11% дівчат.

З'ясувалось, що серед хлопців вдвічі менше (11%) тих, хто постійно страждає від фізичної втоми, пов'язаної з навчанням, чим серед дівчат (23%). Також менше хлопців, чим дівчат, мають проблеми із зором. Серед опитаних хлопців постійно відчувають погіршення зору 12%, а серед дівчат – 25%.

Щодо настроїв, які, за суб'єктивними оцінками респондентів різної статі, виявилися на момент опитування типовими, аналіз показав певну різницю. Так, наприклад, позицію «впевненість, спокій» обрав майже кожен третій (29%) респондент і тільки кожна п'ята респондентка (19%). На «тривогу, неспокій» вказала кожна четверта студентка (25%) і тільки кожен сьомий студент (13%).

До речі, близькі за значеннями результати щодо скарг на здоров'я та емоційні стани, поширені серед студенток і студентів, були отримані у межах проекту «Розробка університетської системи моніторингу психологічної, психофізичної та соціально-

психологічної адаптації студентів у навчальному процесі», реалізованого дослідницьким колективом Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна протягом 2009 – 2013 рр.² (табл. 3).

Таблиця 3 – Розподіл відповідей на запитання щодо скарг на здоров'я та емоційні стани (2009 рік; 2013 рік; % до тих, хто відповів)

	Постійно				Інколи				Ніколи			
	Чол.		Жін.		Чол.		Жін.		Чол.		Жін.	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Фізичне нездужання	2	4	9	5	49	53	70	74	40	37	20	17
Головний біль	2	4	9	10	60	55	75	72	35	35	15	15
Безсоння	4	9	6	12	22	37	29	44	66	49	64	41
Різкі коливання настрою	10	15	25	32	47	49	54	54	39	28	19	12
Дратівливість	10	11	17	19	54	57	66	69	33	26	16	9

Дані, наведені в таблиці 3, теж свідчать, що, наприклад, скарги на фізичне нездужання, головний біль, різкі коливання настрою та дратівливість є більш поширеними серед респонденток, ніж серед респондентів.

Підсумовуючи, можна зазначити таке. По-перше, аналіз даних щодо діяльнісного компоненту адаптації студентства до університетського життя не виявив суттєвих відмінностей в оцінках студенток і студентів труднощів або дискомфорту, з якими вони стикаються, реалізуючи різні види та складники навчальної діяльності. Виключенням є «надвеликі обсяги домашніх завдань», «дефіцит часу на підготовку до семінарів, практичних занять» та «необхідність публічних виступів під час занять» (серед хлопців помітно більше (відповідно 42%, 37% та 57%) тих, хто ніколи через це не відчуває дискомфорт, ніж серед дівчат (відповідно 29%, 25% та 47%)). Дівчата вдвічі частіше (24%), ніж хлопці (12%), вказують на те, що переживають стрес, викликаний необхідністю скласти іспити.

По-друге, дані щодо соціального компоненту адаптації свідчать про те, що як респонденти, так і респондентки майже однаково оцінюють свої стосунки з різними суб'єктами університетського життя. За виключенням того, що серед дівчат удвічі більше (15%), ніж серед хлопців (7%) тих, хто у тій чи іншій мірі незадоволений стосунками, які склалися з однокурсниками.

По-третє, середовищний компонент адаптації розглянуто у контексті ставлення студентства до зовнішньо-предметних умов, які створені безпосередньо в університеті та в університетському гуртожитку. Проаналізовані дані дозволяють стверджувати, що

² Перший етап дослідження "Моніторинг психологічної, психофізичної та соціально-психологічної адаптації студентів у навчальному процесі" (керівник – В.М. Ніколаєвський) був організований у квітні – вересні 2009 р. Для збору первинної емпіричної інформації використовувався метод групового анкетування. Загалом опитали 646 студенток і студентів I, III та V курсів шести факультетів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Другий етап дослідження було здійснено у листопаді 2012 – квітні 2013 р. Було опитано 573 студенток і студентів I, III та V курсів восьми факультетів цього ж ВНЗ.

оцінки оснащеності лабораторій сучасним обладнанням, забезпеченості комп'ютерами та доступом до Інтернет, наявності та стану меблів в аудиторіях, санітарно-гігієнічних умов у приміщеннях університету, умов роботи в бібліотеці, умов для повноцінного дозвілля, занять спортом, харчування тощо не залежать від статі респондентів. Разом з тим, суттєві відмінності за показником «стать» спостерігаються в оцінках умов, що створені в університетському гуртожитку, який є важливим складником університетського життя для певної частини студентства. Загалом респондентки налаштовані критичніше.

По-четверте, якщо ставлення до власного здоров'я і студентки, і студенти оцінюють приблизно однаково, то в оцінках його стану є певні відмінності (зокрема серед хлопців дещо більше (17%) тих, хто оцінює власне здоров'я як дуже добре; серед дівчат таких тільки 7%). Серед дівчат більше тих, хто висловлює скарги стосовно фізичного та емоційного станів.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Зданевич Л. В. Як живеться студентів? / Л. В. Зданевич // Гуманітарні науки. – 2005. – №2. – С. 174 – 179.
2. Буяльська Т. Б., Прищак М. Д. Теоретичні аспекти адаптації студентів I курсу до навчання у ВНЗ [Електронний ресурс] – <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Buyalska.php>
3. Семиченко В. А. Психологічні аспекти професійної підготовки і післядипломної освіти педагогічних кадрів / В. А. Семиченко // Післядипломна освіта в Україні. – 2001. – №12. – С. 68 – 69.
4. Устав ВОЗ: принципи [Електронний ресурс] – <http://www.who.int/about/mission/ru>.
5. Шанкова Т. І. Спрямування студентської молоді України на здоровий спосіб життя / Т. І. Шанкова // Молодь в умовах нової соціальної перспективи: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир, 13 – 14 травня 2004 року. – С. 240 – 242.

УДК 130.02: 78.01

О.П. Гужва

Український державний університет залізничного транспорту
д. філос. н., проф., завідувач кафедри історії

АПОЛЛОНІЙСЬКЕ ТА ДІОНІСІЙСЬКЕ ЯК КОНСТАНТИ ДУХОВНОГО БУТТЯ

Аполлонійське та діонісійське стають константами, що вказують на важливі зміни у світорозумінні і зберігають важливе значення, виступаючи у якості полюсів, з яких зростає духовна культура.

Ключові слова: глобалізація, культура, культурні проекти, культурний бренд, конс'юмеризація культури, інформаційне суспільство.

А.П.Гужва

АППОЛОНОВСКОЕ И ДИОНИСИЙСКОЕ КАК КОНСТАНТЫ ДУХОВНОГО БЫТИЯ

Аполлонийское и дионисийское становятся константами, указывающими на важные изменения в миропонимании, выступая в качестве полюсов, из которых произрастает духовная культура.

Ключевые слова: дионисийское, аполлонийское, автопоэзис, самозабвение, модерн, постмодерн, нуменозное.